

Husdyretologi - introduksjon

Bjarne O. Braastad

professor i etologi

Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap,
Universitetet for miljø- og biovitenskap

Etologi – hva er det?

Etologi = *det biologiske studiet av dyras atferd*
(atferdsbiologi)

- atferdsrepertoaret
- fysiologiske og hormonelle mekanismer bak atferd
- atferdens funksjon i evolusjonær sammenheng
- utvikling av atferden fra foster til voksent individ
(gener og miljø)

Universitetet for miljø- og biovitenskap
Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap

Forskergruppe
Etologi og husdyrmiljø

Forskergruppeleder: Bjarne O. Braastad

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø

professor dr.philos.
professor dr.agric.
professor dr.scient.
førsteaman. dr.scient.

professor II PhD
forsker dr.scient.
postdoktor dr.scient.
postdoktor PhD
postdoktor PhD
forsker cand.agric.
stipendiat cand.agric.
stipendiat cand.scient.
stipendiat cand.agric.
stipendiat cand.agric.
stipendiat cand.scient.
stipendiat MSc
stipendiat MSc
stipendiat MSc
vit.ass. MSc
N=19

Bjarne O. Braastad, leder
Knut E. Bøe, nestleder
Morten Bakken
Inger Lise Andersen

Adroaldo Zanella (20 %)
Øyvind Øverli
Anne Lene Hovland
Marit Skog Eriksen
Bente Berget
Gry Færevik
Lars Erik Ruud
Silje Kittilsen
Ingeborg Pedersen
Grete Meisfjord Jørgensen
Anne Kathrine Akre
Ida Beitnes Johansen
Guro Vasdal
Hilde Hauge
Rebecca Ehrlenbruch

www.umb.no

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø (2008)

(fem personer fraværende)

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø

- mål for forskergruppen

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø skal være det ledende nasjonale kompetansesenter på forskning og undervisning i basal og anvendt etologi innen produksjonsdyr og selskapsdyr.

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø - samfunnsmessige roller I

- Husdyretologisk kompetanse etterspørres i økende grad:
- Faglig fundament for vurderinger av dyrevelferd
- Viktig premissleverandør for ny dyrevernlov og -forskrifter
- Husdyrorg. viser en økt interesse for husdyretologisk kompetanse
- Dyrevernorg. viser en økt motivasjon for etologiske argumenter
- Vi gir veterinærstudentene en smule etologikunnskap
- Sports- og familiedyreiere etterspør vår kompetanse på atferd
- Dyrs effekter på menneskets fysiske og psykiske helse har et stort implementeringspotensial i Norge - (UMBs Helsesatsing)

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø - samfunnsmessige roller II

De ovennevnte behov i samfunnet manifesteres ved et stort antall henvendelser til husdyretologene fra

bønder, husdyrorganisasjoner, eiere av familiedyr, myndigheter og massemedia.

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø har et naturlig nasjonalt ansvar for å tilfredsstille disse behovene.

Forskergruppe etologi og husdyrmiljø - vitenskapelige roller og faglige styrke

- dekker brede deler av etologi, anvendt etologi og husdyrmiljø, og nær alle husdyrarter, samt viktige sports- og familiedyr
- evolusjonær basis for sin tenkning
- pionerer innen forskning på prenatalt stress hos husdyr
- En *hovedsatsing* for å profilere forskergruppen vil derfor være atferdsutvikling av husdyr med basis i genetiske uttrykk og miljøpåvirkninger både før og etter fødsel.
- *Andre sterke kompetanseområder:*
dyr-miljøinteraksjoner, dyr-menneskeinteraksjoner, sosial atferd og emosjonelt betinget atferd.
- pionerer innen europeisk forskning i husdyrassistert terapi for psykiatriske pasienter, og har ledet europeisk nettverk (COST Action) Green care in agriculture.

Strategiske temaer innen forskergruppen

- **Ontogeni av atferd**

Utvikling av atferd ved genetiske prosesser i interaksjon med prenatale og postnatale miljøpåvirkninger. Dette er et felt der tverrfaglig samarbeid med genetikk og fysiologi er viktig.

- **Sosialt miljø**

Sosialt miljø hos produksjonsdyr i relasjon til det fysiske miljøet. Kognitive og emosjonelle egenskaper hos dyra er viktige momenter for å kunne få dem til å fungere tilfredsstillende i sitt miljø. Atferdsøkologiske momenter er viktig som teoretisk basis.

- **Fysisk miljø**

Utforming av husdyrmiljøer som ivaretar dyras velferd samtidig som de er anvendelige innen moderne husdyrproduksjon. Temaet omfatter interaksjon mellom miljøfaktorer og etologiske faktorer, og har særlig betydning ved implementering av ny dyrevernlov og nye dyrevernforskrifter.

- **Dyr-menneskerelasjoner**

Effekter av mennesker på dyras atferd og velferd, samt effekter av husdyr og sports- og familiedyr på menneskers fysiske og psykiske helse. Grønn omsorg med husdyr omfatter samarbeid med helsefagene.

Undervisning i etologi og dyrevelferd

<i>Emnekode</i>	<i>Emnenavn</i>	<i>Studiepoeng</i>
HET100	Etologi I. Grunnleggende atferdsbiologi	5
HET101	Innføring i husdyretologi og husdyrmiljø	5
HET200	Etologi II. Videregående atferdsbiologi	5
HET201	Husdyretologi og dyrevelferd	10
HET210	Husdyrmiljø I	10
HFX220	Etologi og avl av hund, katt og hest	10
HET300	Etologiske forskningsmetoder	10
HET301	Stressbiologi og dyrevelferd	10
HET302	Etologi III. Evolusjonær husdyretologi	10
HET303	Husdyrmiljø II	10
HET320	Etologi hos hund og katt II	10

ca. 90 studiepoeng gis i etologi, + fritt emne kan velges

14 mastergradsstudenter i 2008

www.umb.no

Utfordringer for norsk husdyrhold

- Forbrukerne er stadig mer opptatt av hvordan maten produseres, ifht. menneskets helse og dyras velferd
- EU innfører stadig strengere dyrevernforskrifter, som Norge må følge
- Mange hevder at husdyras velferd er bedre i Norge enn i utlandet
- Skal vi fortsatt kunne hevde dette, som et konkurransefortrinn, må vi ta oss sammen. Det er ikke nok å følge etter EU's regelverk. Vi må stadig ligge i forkant.
- Dilemma: ved strengt norsk lovverk kan vi importere velferdsproblemer fra land som har svakt regelverk

St.meld. om dyrehold og dyrevelferd - I

- grundig og godt arbeid
- etisk plattform mer konkret enn tidligere
- faglig utredning godt i samsvar med våre faglige synspunkter
- kompetansekravet godt ivaretatt m.h.p. produksjonsdyra
- forslag til tiltak i samsvar med etologisk fagkunnskap, men dette må konkretiseres mer i forskrifter til ny dyrevernlov
- avl som fremmer helse og dyrevelferd er vektlagt
- kunnskapsutvikling (forskning) vektlagt
- styrking av kompetansen i Dyrehelsetilsynet (Mattilsynet) vektlagt
- faglig støttefunksjon til forvaltningen av dyrevelferd
- ny vitenskapskomité med egen faggruppe for dyrevelferd

Stortingsmeldingen om dyrevelferd - II

- Kompetansekrav til dyreeierne – offentlig godkjent faglig opplegg
- Storfe:
  - Løsdrift for alt storfe seinest i 2025
  - Liggeplass med mykt underlag
- Svin:
  - Løsdrift for alle seinest i 2015
  - Beriket innemiljø og fôrrasjon som gir metthetsfølelse
- Fjørfe:
  - Løsdrift prinsipielt sett, men først mer forskning og utvikling
  - Avl som fremmer dyrevelferden
- Pelsdyr:
  - Nye driftssystemer innen 2015 (nye forskrifter lages i 2009)
  - Avl for mer tillitsfulle dyr
  - Forbud mot livdyrutstillinger

Kompetansekravet til dyreeiere

- Det hjelper lite med lover og forskrifter hvis dyreeieren ikke *skjønner hvorfor* forskriftene er slik de er.
- Dyreeierne må settes i stand til å *tenke sjøl, forebygge* atferds- og velferdsproblemer og *finne løsninger* hvis de oppstår.
- Dette krever grunnleggende innsikt i bl.a. dyras biologi, etologiske prinsipper, og læringsmekanismer.
- Da kan rigide, detaljerte krav i forskrifter unngås.
- Dette var Institutt for husdyrfag sin *hovedanbefaling* ved starten av arbeidet med Stortingsmeldingen om dyrevelferd

Anvendt etologi i husdyrforskningen

Kunnskap om etologiske grunnprinsipper
+
Kunnskap om dyreartens normale atferd og atferdsbehov

- Tiltak mot problematferder
- Forbedre det fysiske miljøet
- Forbedre det sosiale miljøet
- Forbedre forholdet mellom dyr og menneske
- Avle på atferdselementer